

Despre granița imaginară dintre muzică și matematică: o discuție cu compozitoarea Violeta Dinescu

Maria-Iulia Rus

Foto de Nicolae Manolache,
reprodusă cu permisiunea autorului

Discipolă a inegalabilei Myriam Marbe la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, astăzi la rândul ei o reputată profesoară de compoziție la Universitatea din Oldenburg, Violeta Dinescu a dedicat o atenție deosebită promovării culturii muzicale românești în străinătate; la Oldenburg ea a reușit să înființeze, cu tenacitate și răbdare, o bogată arhivă dedicată muzicii românești și compozitorilor români, în cadrul bibliotecii Universității la care predă. Dacă activitatea sa creatoare este deja bine

cunoscută, catalogul creației sale îmbrățișând cele mai diverse genuri, mai puțin cunoscut este un aspect al biografiei artistei ce situează începuturile carierei sale în sfera matematicii. Această dublă specializare ne-a determinat să canalizăm discuția noastră spre zona de interferență a muzicii cu științele exacte.

Maria-Iulia Rus: Stimată doamnă Violeta Dinescu, vă suntem recunoscători pentru această oportunitate pe care ne-o oferiți, aceea de a căuta împreună zona subtilă de intersecție dintre cele două domenii, aparent atât de diferite, iar discuția

noastră va alege ca punct de plecare adolescența dumneavoastră, pe meleagurile natale. Sunteți printre puținii compozitori români care nu au absolvit un liceu de muzică, ci un liceu cu profil real. Știind că muzica este pasiunea dumneavoastră, așa cum a demonstrat-o parcursul profesional pe care l-ați conturat până în prezent, v-aș ruga să ne dezvăluiți cât de problematică a fost tranziția dintre un profil real spre unul de factură artistică, vocațional prin excelență?

Violeta Dinescu: Nu a fost de loc o problemă, ci din contră, o trecere firească. Șocul pe care l-am avut atunci când tatăl meu, fără să mă informeze, mi-a dus actele la liceul Gheorghe Lazăr, clasa specială de matematică și mi-a întrerupt studiul la liceul de muzică nr. 2 din Locotenent Lemnea (cum se numea pe acea vreme), a durat puțină vreme. La început am reacționat negativ, apoi nu numai că m-am obișnuit, ci chiar m-a pasionat locul în care am ajuns, și am continuat (tatăl meu nu mi-a interzis) cu și mai mare abnegație studiul muzicii. Multă vreme am avut convingerea ca voi da admiterea la matematică și apoi voi studia muzica, așa cum îmi doream dintotdeauna. Fără să mă gândesc prea mult, am hotărât însă să inversez ordinea și să încep să studiez muzica. Aveam intenția de a continua apoi studiul planificat. De această dată mi-am produs singură șocul de schimbare de loc, după care m-am concentrat cu pasiune pe noul drum ales.

Maria-Iulia Rus: Rezultă că traseul între muzică și matematică este, în cazul dumneavoastră, unul cu dublu sens. Înainte de a urma un liceu cu profil real, ați studiat totuși muzica. Având în vedere faptul că ați absolvit liceul Lazăr din capitală (cu profil de matematică), de ce nu v-ați axat pe o carieră în domeniul real și ați revenit la prima dragoste, muzica?

Violeta Dinescu: A fost o decizie spontană, nepregătită prin reflectare. Studiul muzicii l-am continuat, deci nu l-am întrerupt niciodată, poate cu și mai multă pasiune decât aș fi avut în condițiile obișnuite.

Maria-Iulia Rus: În mod cert, cele două domenii s-au potențat reciproc și v-au înarmat cu o gândire axată pe rigoare și creativitate în același timp. Studiind matematica și cunoscând

o seamă de compozitori care au incorporat lumea cifrelor în arta lor (Xenakis, Stockhausen, Anatol Vieru – ca să aducem și un strălucit exemplu din țara noastră), ați putea să ne vorbiți despre așa numita „graniță” dintre matematică și muzică?

Violeta Dinescu: Aceasta este o întrebare la care nu se poate răspunde scurt. Mai întâi trebuie să precizez că atunci când se vorbește despre matematică și muzică nu este vorba de o matematică superioară, de cercetare, de matematică pură, altceva decât matematica aplicată (*reine Mathematik* – altceva decât *angewandte Mathematik*). Aș putea spune că este un fel de bucurie a ‘jocului’ și mai degrabă o înțelegere a gândirii logice, care are consecințe majore asupra concentrării pe o logică muzicală, care în diferite contexte se cristalizează ontologic. Nu cred că se poate vorbi despre sau că se poate identifica o graniță între muzică și matematică. Mai degrabă putem spune că există muzici care implică dimensiuni ‘matematice’ chiar dacă autorii nu au gândit direct așa și este posibil ca o muzică bazată pe calcule precise, ‘matematice’, să nu ‘reziste’ la o analiză aprofundată.

Maria-Iulia Rus: Așadar, vedeți matematica nu ca pe un substitut al creativității, ci ca pe un cadru logic al ei. Ați încercat să speculați în mod creativ în creația dumneavoastră o astfel de întrepătrundere (matematică-muzică), iar dacă da, ați putea să ne dezvăluiți câteva detalii despre această provocare?

Violeta Dinescu: Răspunsul este din nou de aceeași natură – într-un mod natural și nu planificat am ‘aplicat’ cunoștințe matematice în căutarea unor soluții dintr-un sentiment de siguranță în deciziile luate în compoziție. (Compoziție vine de la cuvântul latin *componere* și înseamnă punere împreună: deci atunci când compunem, alegem mai întâi materialul și apoi decidem ce facem cu el. Acest proces de alegere este sinuos iar decizia nu este ușor de luat. În momentul în care preluăm ‘rețete’ fie din muzica tradițională clasică, fie din cea a secolului XX – vezi Ligeti, Messiaen etc., ne aflăm în funcție epigonală. Atunci când încercăm o exprimare autentică, ne putem împiedica de universul vast al materialului de folosit... și uite așa nu se mai termină căutarea și îndoiala. Într-un asemenea moment am simțit nevoia să am o

siguranță de decizie și am apelat la lumea „jocului de-a matematica” – după cum l-aș numi mai modest, ca să-mi creez un ‘covor’ pe care apoi să mă desfășor coreografic).

Maria-Iulia Rus: Este o imagine foarte plastică aceasta a „dansului” metaforic, ce ne permite să intuim o componentă aproape ritualică a actului creator, dar și o dimensiune ludică. O astfel de abordare, a fost stimulată de faptul că dețineți cunoștințe vaste în domeniul matematicii sau a fost ea impulsionată de faptul că ați căutat o ordine și o logică intrinsecă a discursului muzical?

Violeta Dinescu: Noi compozitorii dorim să spunem ceva atunci când ne exprimăm muzical. În căutarea siguranței (fie ea și numai imaginată, și deci o siguranță de natură mai mult psihologică), am dorit să mă bazez pe ‘adevăruri’ și aceste adevăruri le găsim în lumea matematicii.

Maria-Iulia Rus: Așadar, această știință exactă intervine benefic în procesul componistic, asemeni unui factor care disciplinează „șuvoiul” inspirației, trasând chenarele imaginare în care materia sonoră se așează, precum mierea în faguri, dacă ne putem permite această paralelă.

Stabilirea în Germania v-a adus în contact cu avangarda muzicii internaționale. Deși creația dumneavoastră are o evidentă și totodată o subtilă substanță poetică, putem căuta o asemănare cu creatori ai occidentului care au găsit resurse artistice în matematică? Puteți semnala vreo asemănare a apropierei muzicii dumneavoastră de științele exacte cu cazul Xenakis sau Stockhausen?

Violeta Dinescu: Nu mă aflu în zonă asemănătoare. Am analizat muzicile lor și împreună cu studenții mei, dar nu am aplicat aceleași strategii. Ce mă impresionează în muzicile bazate pe concepții exacte (care pot deveni rapid rigide) este necesitatea depășirii limitelor și intrarea în zone de decizie care țin de ‘ascultarea’ profundă a unei voci interioare, a unei ‘instanțe’ interioare, care ne poate conduce la decizia necesară în contextul respectiv.

Maria-Iulia Rus: Cu alte cuvinte, ați preferat o raportare oarecum empirică și totodată intuitivă la matematică, în loc să o transformați în unealtă propriu-zisă de creație. Sintetizând ceea

ce ne-ați explicat, din perspectiva compozitorului, rezultă că între cele două domenii, muzică și matematică, nu se naște o „coliziune”, ci mai degrabă se stabilește o relație de complementaritate. Ceea ce se deduce din răspunsurile dumneavoastră, este faptul că actul creator se sprijină întotdeauna pe o gândire riguroasă, specifică științelor exacte, în timp ce matematica, în ciuda aparentei rigidități a schemelor, formulelor și a teoremelor cu care operează, conține latent un înalt grad de substanță poetică ce poate fi lesne tradusă în muzică. Mai înțelegem că geniul unui creator acționează abil tocmai în vederea ștergerii graniței dintre cele două domenii, căutând cu tenacitate punctul de convergență dintre rigoare și poezie sonoră.

Violeta Dinescu: Ion Barbu a spus că există un punct undeva în care se întâlnește poezia cu matematica. Nu mai știu unde am citit de mult ideea, dar mi-a rămas în amintire această zicere a scriitorului-matematician și m-am gândit adesea că se potrivește și dacă spunem .... muzica și matematica.

Maria-Iulia Rus: Iar astfel ați prins într-o ecuație cele trei elemente, ca într-un insectar: poezia, ca prelungire a geometriei (după Ion Barbu), muzica, în chip de extensie diafană a matematicii. Gândite prin această formulă de lucru, partiturile dumneavoastră deschid porți magice de comunicare între domenii, testându-le cu abilitate punctele secrete de intersecție.

SUMMARY

Maria-Iulia Rus

**The imaginary boundary between music and mathematics:
a discussion with the composer Violeta Dinescu**

In this interview Violeta Dinescu, a disciple of the peerless Myriam Marbe, shares autobiographical details which reveal insights into the little known role the world of mathematics played in her artistic craftsmanship. Seeking to carve out a distinct intersection between musical learning and technical sciences in her compositional approach, Dinescu discusses how her work, paradoxically, privileges the poetic.

(traducerea rezumatului: Maria-Iulia Rus)